

Миле Суботић

магистар теологије

Савремени северноамерички литургичари: Аидан Каванагх (1929–2006)

Ајсџиракџи: Аидан Каванагх (1929–2006), бенедиктински монах и свештеник, професор Литургије на Теолошком факултету Универзитета Јејл, био је један од најутицајнијих римокатоличких литургичара у Сједињеним Америчким Државама у погледу спровођења богослужбених реформи Другог ватиканског концила. Каванагхова најутицајнија књига „О литургичком богословљу“ образлаже значај Литургије као исконског богословља цркве. Његова књига „Елементи обреда. Приручник богослужбеног стила“ и даље се користи као основни студијски водич за свештенослужитеље. Његово велико дело „Форма крштења. Обред хришћанске иницијације“ веома је утицало на развој покрета РЦИА (обрета хришћанске иницијације одраслих) у Сједињеним Државама.

Класичан опис еволуције литургичке методе, још од тридесетих година прошлог века па до данас, је дело Антона Баумштарка (1873–1960) „Компаративна Литургија“. Он тврди да оно чиме се литургија бави припада теологији, и да је њен метод емпиријски и базиран на историји. Под „компаративним методом“ Баумштарк подразумева емпиријско истраживање „пореkla и варијација променљивих форми ове богате материје од вечне важности (Литургије)“.¹ Антон Баумштарк тврди и поткрепљује доказима две антитезе: једнообразност насупротив разноврсности у богослужбеном животу и у свакој од његових форми; и другу, једноставност насупротив богатству. Он дискутује како се враћањем у прошлост повећава број богослужбених форми, и цитира многе примере евхаристијских молитви на Истоку и разлике у сакраментаријумима на Западу. У наставку он износи мишљење да Литургија еволуира од првобитне сажетости и једноставности ка богатству и проширености. Баумштарк указује да упоредни метод треба да укључује заједно проучавање богослужбених радњи и богослужбеног текста. Као прилог проучавању текстова богослужења, он заговара ригорозно филолошко истраживање. Баумштарк још и запажа да што је текст познији, то литургичка проза постаје оптерећенија елементима доктрине. Његов метод остаје предмет дискусије и у одређеној мери се још увек користи као основа литургичких студија.²

Успоставивши овај класичан метод у Литургичком богословљу, Антон Баумштарк је постао родоначелник једне велике породице литургичара. Већина њих живи и ради у Северној Америци, или бар предаје и публикује на енглеском говорном подручју. Разлог за њихов плодан рад, вероватно, треба тражити у томе што су Сједињене Америчке Државе развијено мултиетничко, мултикултурно и мултирелигијско и конфесионално друштво. Додатни разлог може бити велики почетни ентузијазам и оптимизам северноамеричких римокатоличких теолога богослужбеном реформом на коју позива Други ватикански концил.

¹ Kevin W. Irwin, *Context and Text. Method in Liturgical Theology*, Collegeville: The Liturgical Press, 1994, 23.

² Исто, 24.

Северноамеричка литургијска академија је екуменско и међурелигијско удружење литургичара који сарађују у истраживању. Академија датира од децембра 1973. године, десет година након објављивања Устава о Светој Литургији Другог ватиканског концила. Тада се преко педесет америчких стручњака из области Литургије састало у Скотсдејлу у Аризони. Екуменски састанак, спонзорисан од стране часописа Теолошке студије, и организован од стране двојице језуита Валтера Бурхардта и Џона Галена (1932–2011), одржан је да би се продискутовале главне могућности, потребе и проблеми везани за литургијску обнову коју промовише Други ватикански концил. У јануару 1975. године, Северноамеричка литургијска академија основана је на Универзитету Нотер Дам у Индијани, када је постигнут основни договор о циљевима, структури и условима за чланство. Ово научно друштво се састаје једанпут годишње у местима широм Америке и Канаде, и има двадесет радних група које унапређују научну сарадњу у мноштву литургијских области. Радови са годишњих скупова су првобитно публиковани у часопису *Worship* (Богослужење), а од 1988.г. у засебној публикацији Академије.

Овај опширнији увод у предстојеће излагање, могао би да буде почетак упознавања са литургичарима Северне Америке и њихових радова. Аидан Каванагх, сасвим извесно, заслужује да буде први међу њима, јер је не само један од оснивача горепоменог научног друштва, већ и први добитник награде *Berakah*, коју удружење додељује за значајан допринос Литургији или богослужбеној уметности.

Аидан Каванагх (1929–2006), бенедиктински монах Опатије Светог Меинрада у Индијани и свештеник, био је један од најутицајнијих римокатоличких литургичара у Сједињеним Америчким Државама у погледу спровођења богослужбених реформи Другог ватиканског концила. Родом из Мексике у Тексасу, након основне и средње школе, студира на Јужњачком Универзитету у Тенесију и семинарији Светог Меинрада, у којој је и заређен. Након рукоположења највиша академска звања стиче на Универзитету Отаве и Универзитету у Тријери у Немачкој. Предавао је и писао током четири деценије у три школе. Шездесетих година прошлог века предавао је Литургику у семинарији Светог Меинрада. Одатле одлази на Универзитет Нотер Дам у Саут Бенду у Индијани, где руководи програмом постдипломских студија из Литургије. На Универзитет Јејл прелази 1974, и на његовом Теолошком факултету остаје професор Литургије до одласка у пензију. Каванагх је био уметник, музичар, научник, у правом смислу ренесансни ум са много поља интересовања, и све их је користио у свом приступу богослужењу.

Његово велико дело „Форма крштења. Обред хришћанске иницијације“ веома је утицало на развој покрета РЦИА (обрета хришћанске иницијације одраслих) у Сједињеним Државама. Прва два поглавља ове књиге излажу, што је концизније могуће, како су се чиновни крштења формирали у истакнутим хришћанским традицијама у препознатљиве литургијске облике. Каванагхов опис раних обрета крштења постао је стандардни извор за обред римокатоличке иницијације одраслих и процес мистагогије римокатолика у Америци.

Треће, четврто и пето поглавље се баве реформом Другог ватиканског концила, дотичући се праксе иницијације у римском обреду. Каванагх се бави контекстом, основним правцем, и богослужбеним детаљима иницијације, онако како су их израђивале постконцилијарне комисије, од завршетка концила до 1972. године, када је Света столица издала документ „*Ordo Initiationis Christianae Adultorum*“. Шесто поглавље се бави крштењем са богословске и пастирске стране, нудећи шта би могле да буду смернице у будућности, уместо детаљних обредних препорука за

сваку могућу ситуацију. За оне који желе да изучавају даље оно чиме се књига бави, Аидан Каванагх оставља библиографију књига, радова, текстова и белешки, углавном на енглеском језику.

Његова књига „Елементи обреда. Приручник богослужбеног стила“ и даље се користи као основни студијски водич за свештенослужитеље. Каванагх истиче да Литургија треба да буде узвишена, са добром поретком, свечана, и никако ужурбана. У „Елементима обреда“ Аидан Каванагх је сагледао да Литургија постоји не да би едуковала, већ да би завела народ да учествује у заједничкој активности од највећег значаја, у којој се појединац ослобађа да научи ствари којима не може да буде научен“.

Каванагхова најутицајнија књига „О литургичком богословљу“ образлаже значај Литургије као исконског богословља Цркве. Аидан Каванагх био је највише заинтересован за проучавање начина на који људи учествују у богослужењу. Док се тиме бавио на научном нивоу, никада није губио из вида искуство народа у клупама, и то је назвао „теологија заједнице“. Писао је да је Литургија свечана, уређена, естетска, канонска, есхатолошка, и пре свега нормалана. Нормална природа Литургије је нешто што је стално понављао у својим радовима. Јасно је да је његово схватање било да су ритуал и богослужење својствени човековој личности.

У закључку ове књиге Каванагх настоји да изнесе два повезана излагања: једно о природи и пространству хришћанске Литургије, и друго о природи и пространости оног што се стриктно назива Литургичко богословље. Он указује да постоји неодвојива дијалектика између богослужења и теологије, што је основно, фундаментално и примарно за целину коју је он назвао хришћанска *orthodoxia*. Тај живот „исправног богослужења“ знатно превазилази оно што се догађа у црквама за време службе, и као такав продире у све аспекте свакодневних активности заједнице верних.³

Свака Литургија је предањска према Каванагху, а свако предање има историју. Он сматра да научници сnose одговорност за неприкладну методологију у погледу анализе Литургије. Они углавном подразумевају да је Литургија текст, што она превасходно није. Литургија је читав комплекс радњи у које су укључене генерације људи, и то не само интелектуално и емоционално, већ и сензуално. За ову комплексност Литургије, текст је по мишљењу Каванагха само иницијални кључ. Оно што нам даје литургички текст, уколико је опстао (а углавном није), мора да се стави међу друге податке које садржи оригинални чин: обилне податке о архитектури, визуелне информације о ликовној и примењеној уметности, звучне податке о музици и реторици, и свему осталом, уколико неко жели да достигне високи степен увида у оно шта је чин значао и шта још увек значи.⁴

Каванагх претпоставља да зато што је богослужење дело Цркве, и да зато што је Црква пре свега заједница на молитвеном сабрању пред Богом у Христу, богослужење претходи богословском размишљању и ставља га у подређени положај. Формулација Проспера Аквитанског (†465.), по мишљењу Аидана Каванагха, класичан је став латинске патристике да закон богослужења установљава закон тј. правило веровања (лат. *legem credendi lex statuat supplicandi*). То значи више од тога да је Литургија као целина један од многих извора богословља. Каванагх ову тврдњу поткрепљује цитирајући Александра Шмемана, коме је и посветио своје већ по-

³ Aidan Kavanagh, *On Liturgical Theology*, Collegeville: The Liturgical Press, 1992, 177.

⁴ Aidan Kavanagh, *The Shape of Baptism: The Rite of Christian Initiation*. Collegeville: The Liturgical Press, 1991, XI.

менуто најзначајније дело „О литургијском богословљу“: „Литургијско предање није „ауторитет“ или *locus theologicus*; оно је онтолошко стање богословља, исправног разумевања кириге — Речи Божије“. Каванагх сматра да то не значи да су обреди замена за веру, већ да је Литургија, као целина, ништа друго до вера Цркве у покрету на највишем и најпрактичнијем нивоу.⁵

Због упоредног историјског методолошког приступа у литургији, Аидан Каванагх и остали северноамерички наследници Антона Баумштарка, озбиљно се баве богослужењем Православне цркве и Црква Истока, и својим радовима знатно доприносе савременом Православном литургијском богословљу.

Modern North American Liturgical Scholars. Aidan Kavanagh (1929–2006), OSB

Father Aidan Kavanagh (1929–2006), OSB, was a monk and priest, Professor of Liturgics, the Divinity school, Yale University, one of the most important influences in the Catholic Church in the United States when it came to the appropriation of the liturgical reforms of the Second Vatican Council. His seminal work, *On Liturgical Theology*, was significant for capturing the importance of the liturgy as the „primordial“ theology of the Church. His *Elements of Rite: A Handbook of Liturgical Style* continues to be used as a primary study guide for priests and other ministers. His other great work, *The Shape of Baptism: The Rite of Christian Initiation*, was tremendously influential in the development of the RCIA (Rite of Christian Initiation for Adults) movement in the United States.

Литература

Aidan Kavanagh, *On Liturgical Theology*, Collegeville: The Liturgical Press, 1992.

Aidan Kavanagh, *The Shape of Baptism: The Rite of Christian Initiation*, Collegeville: The Liturgical Press, 1991.

Kevin W. Irwin, *Context and Text, Method in Liturgical Theology*, Collegeville: The Liturgical Press, 1994.

⁵ Исто, XII.